

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

**SOCIODEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY KLIENTŮ
PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBY**

Bakalářská práce

Autor práce: Vanda Vošvrdová
Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Zášková, CSc.
Datum odevzdání práce: 5. 5. 2010

Abstrakt

Sociodemografické charakteristiky klientů Probační a mediační služby

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou klientů Probační a mediační služby. Cílem je zmapovat sociodemografické charakteristiky klientů Probační a mediační služby.

V teoretické části práce je popsána Probační a mediační služba, její vznik, organizace, cíle a klienti v souvislosti s činnostmi, které provádí. Dále jsem se zaměřila na problematiku vzniku delikvence u mladistvých a příčiny kriminality u dospělých.

Pro zpracování výzkumné části jsem použila kvantitativní výzkum. Byl proveden metodou sekundární analýzy dat, tedy rozbořením dokumentace náhodného vzorku klientů Probační a mediační služby střediska Chrudim za roky 2007 až 2009, podle předem stanovených kategorií. Vzorek tvoří mladiství i dospělí klienti. Zvolené kategorie byly: věk, pohlaví, dosažené vzdělání, zaměstnání, velikost sídla, ze kterého klient pochází, druh uloženého opatření a splnění podmínek uloženého opatření.

Pro svůj výzkum jsem stanovila tyto hypotézy:

Hypotéza 1: V rámci uloženého opatření dodrží mladiství klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Hypotéza 2: V rámci uloženého opatření dodrží dospělí klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Hypotéza 3: Klienti Probační a mediační služby střediska Chrudim jsou z 80 % lidé ze sídla s méně než 5000 obyvateli.

Hypotéza 1 se potvrdila. Hypotézy 2 a 3 se nepotvrdily.

Podle úspěšnosti splnění podmínek klienty soudím, že se Probační a mediační služba stává respektovanou institucí na poli trestní justice. Dále města ale i menší obce, by měly více dbát na prevenci kriminality. Bylo by dobré posilovat vazby mezi lidmi, aby se zlepšila sociální kontrola.

Abstract

Socio-demographic Characteristics of Probation Service Clients

This bachelor's thesis focuses on clients of Probation Service. The aim of the thesis is to describe socio-demographic characteristic of Probation Service clients.

The theoretical part describes the Probation Service, its origin, organization, aims and clients in relation to its activities. I have also focused on the inception of juvenile delinquency and the causes for adult delinquency.

I have used quantitative research for processing of the research part. The research was done by secondary data analysis, i.e. the analysis of documentation of random sample clients of Chrudim Probation Service from 2007 to 2009, based on pre-set categories. The sample of clients consists of juveniles and adults. The pre-set categories were: age, sex, education, job, the size of town which the client came from, a type of the sentence measure, and fulfillment of the sentence measure conditions.

I have set the following hypotheses for my research:

Hypothesis No. 1: The juvenile clients fulfill the specified conditions of the sentence measure in more than 80 % of cases.

Hypothesis No. 2: The adult clients fulfill the specified conditions of the sentence measure in more than 80 % of cases.

Hypothesis No. 3: 80 % of Chrudim Probation service clients come from towns with less than 5000 inhabitants.

Hypothesis No. 1 was confirmed. Hypotheses No. 2 and No. 3 were not confirmed.

In relation to successful fulfillment of conditions by clients I assume that the Probation Service becomes a respected institution of criminal justice. The towns and smaller communities should devote more attention to prevention of crimes. It would be good to develop relations among people to improve social control.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Sociodemografické charakteristiky klientů Probační a mediační služby vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích

.....

podpis studenta

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí práce doc. PhDr. Heleně Záškodné, CSc. za odborné vedení, připomínky a cenné rady. Děkuji pracovníkům Probační a mediační služby střediska Chrudim, za pomoc při výzkumu.

Obsah

Úvod	7
1. Současný stav.....	8
1.1 Probační a mediační služba	8
1.1.1 Vznik a organizace PMS ČR	8
1.1.2 Poslání a cíle PMS	9
1.1.3 Pojem probace a mediace	10
1.1.4 Klienti a činnosti PMS	11
1.2 Delikvence mladistvých	14
1.3 Kriminalita dospělých	19
1.3.1 Osobnost pachatele z pohledu psychologie	20
1.3.2 Osobnostní znaky pachatelů z pohledu kriminologie	23
1.3.3 Sociologické teorie kriminality.....	25
2 Cíle práce a hypotézy	28
2.1 Cíle práce	28
2.2 Hypotézy	28
3 Metodika	29
3.1 Sekundární analýza dat.....	29
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	29
4 Výsledky.....	30
5 Diskuze	42
5.1 Diskuze k výsledkům mladistvých klientů.....	42
5.2 Diskuze k výsledkům dospělých klientů	43
6 Závěr	47
7 Klíčová slova.....	49
8 Seznam použitých zdrojů	50

Úvod

Probační a mediační služba České republiky je institucí na poli trestní politiky. Zřizuje ji zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, s účinností od 1. 1. 2001. V České republice již tedy funguje devět let. Vznik této instituce posílil roli sociální práce na poli trestní justice. Úkolem Probační a mediační služby je účinné a společensky prospěšné řešení konfliktů v souvislosti s trestnou činností. A dále pak organizování a zajišťování výkonu alternativních trestů a opatření. Klienty PMS jsou: klient obviněný, obžalovaný, odsouzený a klient poškozený. PMS pracuje s dospělými pachateli trestných činů, s mladistvými pachateli provinění (15-18 let) i s dětmi mladšími 15 let (nezletilí), kteří se dopustili činu jinak trestného.

Ke zpracování tématu Sociodemografické charakteristiky klientů Probační a mediační služby mě vedl zájem o tuto instituci z hlediska možného budoucího profesního uplatnění. Protože jsem zde absolvovala praxi, měla jsem možnost poznat fungování této instituce a provést tak svůj výzkum. Dalším důvodem byl fakt, že širší veřejnost má o této instituci a problematice stále poměrně malé povědomí.

Bakalářská práce se skládá ze dvou částí. V teoretické části nejdříve popisují Probační a mediační službu, její vznik, organizaci, cíle a klienty v souvislosti s činnostmi, které Probační a mediační služba provádí. Dále poukazují na problematiku vzniku delikvence u mladistvých a příčiny kriminality u dospělých.

V praktické části pak prezentují výsledky výzkumu. Kvantitativní výzkum byl proveden metodou sekundární analýzy dat, tedy rozborem dokumentace Probační a mediační služby střediska Chrudim za roky 2007 až 2009, podle stanovených kategorií. Vzorek tvoří jak mladiství tak dospělí klienti Probační a mediační služby. Zvolené kategorie byly: věk, pohlaví, dosažené vzdělání, zaměstnání, velikost sídla, ze kterého klient pochází, druh uloženého opatření a splnění podmínek uloženého opatření. U mladistvých posuzují charakter rodiny, tedy zda pocházejí z úplné rodiny nebo jsou rodiče rozvedeni. U dospělých klientů jsem se pak zaměřila i na nejčastěji páchané trestné činy.

1. Současný stav

1.1 Probační a mediační služba

Probační a mediační služba vychází z konceptu tzv. restorativní justice (z angl. restore – obnovit, navrátit do původního stavu). Jak uvádí Zehr (25), pojem restorativní justice se objevil v sedmdesátých a osmdesátých letech dvacátého století ve Spojených státech amerických a v Kanadě. Základní koncept restorativní justice vznikl v souvislosti s postupy uplatňování spravedlnosti, které nesly název „Program usmíření mezi poškozeným a pachatelem“.

Myšlenka obnovující justice představuje odlišný přístup při hledání a uplatňování trestní spravedlnosti. Proces naplňování spravedlnosti přibližuje aktérům konfliktu. Trestný čin je vnímán jako konfliktní sociální událost v lidském společenství. V procesu restorativní justice se usiluje o uzdravení a obnovu vztahů narušených trestným činem. Za tímto účelem je účastníkům umožněno společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky (1, 25).

1.1.1 Vznik a organizace PMS ČR

Probační a mediační služba České republiky (dále jen PMS) je zřízena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Důvodem pro přijetí právní úpravy byla nutnost upravit postavení probačních úředníků, vymezení jejich působnosti, práv a povinností tak, aby měli dostatek kompetencí k účinnému napomáhání při aplikaci alternativních postupů. Dále nutnost vymezit vztahy PMS k orgánům činným v trestním řízení a zajistit její určitou nezávislost na těchto orgánech, nutnost vymezit vztah k orgánům sociálně-právní ochrany dětí a sociální intervence a v neposlední řadě zakotvit kvalifikační požadavky na osoby provádějící probaci a mediaci a zajistit jejich další vzdělávání v rámci resortu Ministerstva spravedlnosti (9).

V čele PMS stojí ředitel, kterého jmenuje a odvolává ministr spravedlnosti. Ředitel PMS zajišťuje její chod po stránce personální, organizační, hospodářské,

materiální a finanční. Plnění úkolů PMS ve vztahu k soudům, státním zastupitelstvím a orgánům Policie České republiky zajišťují její střediska, která působí v sídlech okresních soudů nebo na roveň jim postavených obvodních nebo městských soudů. V rámci středisek pak plní úkoly úředníci a asistenti (24).

1.1.2 Poslání a cíle PMS

Poslání PMS

PMS usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a zároveň organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity, prevenci kriminality (15).

PMS je institucí na poli trestní politiky. Vychází ze součinnosti dvou profesí – sociální práce a práva, zejména trestního. Jejich propojením dochází k vytvoření multidisciplinární profese v systému trestní justice (15).

PMS vytváří předpoklady k tomu, aby mohla být věc ve vhodných případech projednána v některém ze zvláštních druhů trestního řízení, nebo mohl být uložen a vykonán trest nespojený s odnětím svobody, anebo vazba byla nahrazena jiným opatřením. Za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje jeho chování, spolupracuje s jeho rodinou a dalšími osobami ze sociálního prostředí, ve kterém obviněný žije a pracuje, s cílem, aby v budoucnu vedl řádný život (9, 24).

Cíle činnosti PMS

PMS usiluje o začlenění obviněného resp. pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů. Je to proces, který směřuje k obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, jeho uplatnění a seberealizaci.

PMS se snaží o zapojení poškozeného do „procesu“ vlastního odškodnění, o obnovení jeho pocitu bezpečí, integrity a důvěry ve spravedlnost.

PMS přispívá k ochraně společnosti účinným řešením konfliktních a rizikových stavů spojených s trestním řízením a zajištěním realizace uložených alternativních trestů a opatření (15).

1.1.3 Pojem probace a mediace

Probací se podle zákona o PMS rozumí:

- organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným,
- kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení,
- sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody,
- individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů (24).

Mediací se rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Lze ji provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného (24).

Jako další formu činnosti zákon stanovuje pomoc poškozeným a dalším osobám dotčeným trestným činem při odstraňování následků trestného činu.

Úkolem PMS je dále věnovat zvláštní pozornost mladistvým a obviněným ve věku blízkém věku mladistvých, přispívat k ochraně práv osob poškozených trestnou činností, přispívat ke koordinaci sociálně terapeutických programů práce s obviněnými, zejména jde-li o mladistvé a uživatele omamných a psychotropních látek a podílet se na prevenci trestné činnosti (9).

1.1.4 Klienti a činnosti PMS

Práce s mladistvými a dětmi

Na jednotlivých střediscích PMS působí specialisté na práci s mládeží. Pracovníci PMS zajišťují dle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže výkon výchovných a trestních opatření, zejména dohled probačního úředníka a společensky prospěšné činnosti (16).

Podle zákona č. 218/2003 Sb. se mládeží rozumí děti a mladiství, přičemž dítětem mladším patnácti let je ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku. Mladistvý je pak ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok. Dohled probačního úředníka je, podle § 16, pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině a způsobu výchovného působení rodičů na něj. Je kontrolováno dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení. Dále pozitivní vedení mladistvého k životu v souladu se zákonem. Společensky prospěšná činnost je výchovná povinnost podle § 18, která může být uložena soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem. Spočívá v tom, že mladistvý ji musí vykonat bezplatně a ve svém volném čase (23).

Pracovníci PMS usilují o co nejrychlejší vstup do případů. Už v rámci přípravného řízení nabízejí spolupráci mladistvým pachatelům, jejich rodinám a poškozeným. Tato pomoc spočívá zejména v mimosoudním řešení situace (mediaci), nabídce vhodných programů pro mladistvého a jiných výchovných opatření, která lze se souhlasem mladistvého uložit už v rámci přípravného řízení. Výsledek činnosti je poté zohledněn i v dalším průběhu řízení. Urovnání konfliktu, rychlá intervence, náhrada škody poškozenému, opatření, které je zvoleno účelně a odpovídá situaci mladistvého – to jsou cíle činnosti PMS v této oblasti. Služby PMS jsou bezplatné a na jednotlivá střediska PMS se může obrátit samotný mladistvý, jeho zákonní zástupci i poškozený (16).

Spolupráce s poškozeným

Poškozený, tedy ten, komu byla trestným činem způsobena škoda: majetková, morální újma, nebo ublíženo na zdraví – je nedílnou součástí činnosti PMS, která usiluje o reintegraci pachatele, ochranu společnosti a v rámci restorativního přístupu i o zapojení poškozeného. Činnost PMS v rámci zajištění výkonu alternativních trestů zahrnuje i oblast náhrady škody, poskytování důležitých informací pro poškozené a v přípravném řízení, tedy před rozhodnutím soudu v trestní věci, pomáhá poškozeným nejen odbornou radou, jak se domoci náhrady škody, ale hlavně nabídkou mediace. Jejím cílem je hmotná náhrada újmy a náprava vztahů, získání morální satisfakce. Na PMS se mohou obrátit obvinění i poškození trestnou činností. Uvedené služby poskytuje PMS klientům v trestním řízení zdarma (17).

Podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody – parole

Tuto činnost PMS zprostředkovává v rámci vykonávacího řízení. Pojem „parole“ pochází z francouzštiny a znamená „slovo, výpověď“. V souvislosti s propuštěním odsouzeného z věznice se pak slovem „parole“ rozumí podmíněné propuštění na „čestné slovo“, tedy na slib odsouzeného, že se bude chovat řádně (18).

Odsouzený má možnost v rámci přípravy na podmíněné propuštění požádat o spolupráci probačního úředníka. Probační úředník při návštěvě ve věznici, společně s odsouzeným a za spolupráce pracovníků věznice, připraví podklady pro rozhodnutí soudu o žádosti o podmíněné propuštění. V souvislosti s tím probační úředník spolupracuje také se subjekty, které působí mimo věznici. Jedná se například o poskytovatele různých programů a služeb zaměřených na řešení problémů lidí opouštějících věznice a na řešení následků trestného činu. Smyslem práce probačního úředníka s klientem – odsouzeným a s klientem – poškozeným je, aby ještě v době před rozhodnutím soudu o podmíněném propuštění byly shromážděny a vyhodnoceny všechny důležité informace, které slouží k rozpoznání rizik a potřeb odsouzeného v souvislosti s jeho návratem na svobodu. Dále pak probační úředník provede analýzu

možných rizik opětovného spáchání trestného činu a vzniku újmy ve vztahu k blízkým osobám, okolí či široké veřejnosti a vyjádří se k případným specifickým potřebám odsouzeného. Na základě toho pak soudu doporučí nebo nedoporučí podmíněné propuštění odsouzeného, případně soudu navrhne stanovení některých podmínek podmíněného propuštění – uložení dohledu, uložení povinnosti absolvovat rekvalifikační program, uložení omezení v podobě zdržení se kontaktu s konkrétní osobou, atd. (18).

V případě rozhodnutí o podmíněném propuštění odsouzeného, nad kterým je současně vysloven dohled probačního úředníka, PMS provádí jednak kontrolu plnění podmínek zkušební doby podmíněného propuštění (1 rok – 7 let) a dále poskytuje pomoc při řešení problémů souvisejících s návratem odsouzeného do života na svobodě (18).

Probace

Probace je slovo latinského původu a znamená ověřování, zkoušení. V naší trestní praxi se probační dohled ukládá obviněnému nebo odsouzenému, pokud státní zástupce nebo soudce považuje za účelné sledovat po určitou dobu chování klienta a uloží mu obvykle i přiměřené omezení nebo povinnost (např. zdržet se her na hracích automatech, podrobit se léčbě závislosti na omamných a psychotropních látkách, které není ochranným léčením). PMS poté zajišťuje výkon dohledu a během zkušební doby kontroluje vedení řádného života klienta, plnění uložených povinností a omezení a poskytuje mu nezbytnou pomoc při řešení otázek, na které klient sám nestačí, popř. poskytuje kontakty na organizace, které mohou klientovi pomoci (při hledání bydlení, zaměstnání apod.). Probační úředník motivuje klienta k řešení problémů souvisejících s trestnou činností (včetně náhrady škody a urovnání konfliktů s poškozeným), pomáhá mu vytvářet podmínky pro reintegraci do společnosti. Dohled většinou probíhá formou osobních konzultací pracovníka PMS s klientem (19).

1.2 Delikvence mladistvých

V této kapitole bych se ráda zaměřila na některé vlivy, které mohou mít podíl na delikvenci mládeže. Někdy může působit jen jeden, ale většinou lze nalézt nepříznivých vlivů více.

Pojem delikvence je původně pojem právníkový, zakotvil však i v sociálních vědách a v učebnicích psychopatologie. Delikvence znamená antisociální chování, které může, ale nemusí, být spojeno s právními důsledky. Delikvencí se také rozumí spíše mírnější porušení právních nebo morálních norem, zejména dětmi a dospívajícími (7).

Vliv rodiny

Děti vychovávané jen jedním z rodičů (ve všech zemích jsou to převážně matky) mají podle mezinárodních srovnávacích studií o něco horší výsledky ve škole, víc zdravotních a psychických problémů a více střetů se zákonem než děti ze srovnatelné socioekonomické vrstvy vyrůstající s oběma rodiči. Přítomnost otce v rodině je faktorem, který brání delikvenci syna. Chlapci žijící ve společné domácnosti s vlastním otcem mají významně menší sklon přestupovat meze zákona než ti, kteří žijí bez otce či s nevlastním otcem (11).

Podle Matouška a Kroftové (11) dospívající, který byl rodiči špatně trénován ve smyslu vnitřní disciplíny nedokáže dodržovat společenské normy. Dlouhodobými výzkumy je dnes potvrzeno, že v rodinách delikventně se chovajících adolescentů se rodiče méně starají o vytvoření zábran v asociálním chování dětí nebo je jejich výchovný styl nekonzistentní – jednou dítě za přestupek trestají vehementně, jindy ho za totéž netrestají (11).

Rodičovský dohled je další parametr, který má prokazatelnou souvislost se souběžným nebo pozdějším delikventním chováním dítěte. Je chápán jako míra rodičovské informovanosti o tom, co dítě dělá ve volném čase, s kým se stýká, kde se zdržuje, když není doma, kdy a v jakém stavu se vrací domů. Čím hůře rodiče

své dítě monitorují, tím je větší pravděpodobnost, že se dítě dopustí trestného činu, že se tak stane v časném věku, že jej bude opakovat a že půjde o závažný čin.(11).

Dalším rizikovým faktorem podle Matouška a Kroftové (11) je, jak již bylo uvedeno, nepřítomnost rodičovské postavy v rodině. V rodině delikventně se chovajících mladých lidí chybí nejčastěji otec, a to buď vinou rozvodu nebo proto, že s matkou dítěte nikdy nezačal žít. Chlapec tak postrádá vzor, s nímž by se mohl identifikovat a děvče postrádá model mužského chování. Děti obojího pohlaví postrádají druhý (specifický) zdroj opory a druhou (specifickou) autoritu. Pravděpodobnost, že dítě bude během dospívání přestupovat meze zákona zvyšuje i to, pokud se rodič chová delikventně, nadměrně pije, užívá drogy, je často nezaměstnaný nebo má podobné projevy „sociální nepřizpůsobivosti“ (11).

Vliv školy

Podle Matouška a Kroftové (11) dítě přechodem do školy ztrácí výlučné postavení, které doposud mělo v rodině, a musí se přizpůsobovat novému životnímu rytmu. Nejprve je pro dítě nejvýznamnější osobou ve škole učitel, postupně však nabývají na významu vztahy ke spolužákům. Děti si velmi záhy začínají ve třídě vytvářet svou vlastní subkulturu, která se vyznačuje zvláštním jazykem, zvyklostmi a rituály, na níž jsou učitelé v lepším případě více a v horším případě méně napojeni. Ve třídě vznikají i zvláštní podskupiny, které jsou k bližšímu kontaktu motivovány společnými zájmy a činnostmi. Tyto podskupiny mohou být zárodkem asociálních part, a to už u dětí na prvním stupni základní školy. Jejich vznik může zapříčinit neangažovanost učitele, nebo jeho preferování či zatracování některých dětí (11).

Vyšší riziko sociálního selhání mají děti špatně ve škole prospívající, s vyšším potenciálem agresivity, s vlastní subkulturou „odpojenou“ od vlivu učitele a školy, respektive napojenou na potenciálně asociální vlivy (na herny, na zdroje alkoholu a drog, na kriminální gangy...). Vývoji směrem ke kriminalitě může bránit, a nebo naopak napomáhat i reakce školy na zjištěné asociální chování dětí. Už způsob vyšetřování a hlavně udílené sankce jsou pro všechny děti významnou zprávou o tom,

jak škola dbá důstojnosti jednotlivce, která „pravidla hry“ opravdu platí, do jaké míry jsou opravdu dodržována, zda se všem „měří stejným metrem“ atp. Postoje podkopávající představu dětí o tom, že jejich chování má za každých okolností jasné hranice a jejich udržování se řídí pravidly fair play, mohou být tyto: přehlížení zcela zjevných přestupků, nejasná pravidla týkající se žádoucího chování dětí, nekonzistentní uplatňování disciplíny, ponižování a deptání žáků v procesu jejich trestání, nemožnost odčinit přestupek, neobjektivní rozhodování učitelů a ředitele (11).

Vliv party

Novodobá kriminologie zdůrazňuje, že kriminalita mládeže je páchána téměř vždy v partách, tedy v neformálních vrstevnických skupinách. Tyto skupiny, podle Matouška a Kroftové (11), u vznikají převážně vydělením z formálních skupin; nejčastěji je tvoří spolužáci ze škol, učilišť, svěřenci stejných docházkových a pobytových zařízení pro rizikovou mládež.

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi vyrůstající v rodinách, poskytujících přiměřenou míru podpory a dostatečně vytyčujících meze dovoleného chování. Vrstevnická skupina ale není pro mladé lidi, kteří vyrůstají bez rodičovského zájmu, bez jasných pravidel, ohrožované despotickým trestáním rodičů, bezproblémovým zázemím. I pro dítě vychované ve funkční rodině představuje každá vrstevnická skupina stresující nárok: obstat v očích vrstevníků jako někdo, kdo je „v pořádku“, kdo plně sdílí jejich hodnoty. U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobně potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou ještě silnější. Na tyto děti má vůdce party velký vliv a také toho využívá. Vstupním rituálem do delikventní skupiny je v některých západních zemích dokonce spáchání závažného trestného činu. Tím adept překročí hranici běžných tabu a může být v případě potřeby vůdcem skupiny či ostatními členy party vydírán hrozbou, že jeho čin bude anonymně oznámen policii. Tyto skupiny se buď úplně vymknou běžným mechanismům sociální kontroly (přestanou chodit do učení, do školy,

do práce), vytvoří si vlastní hodnotové preference a chovají se vysoce autonomně, anebo, což je méně časté, se kontrole vymknou jen v době svého volna (11).

Již vzniklé delikventní gangy jsou téměř neovlivnitelné zvenčí. Podle Matouška a Kroftové (11) by organizátoři všech forem intervencí a všech typů preventivních programů měli dát pozor na to, aby vznik delikventního gangu nebyl nezamýšleným vedlejším důsledkem programu, jehož cíl byl právě opačný. Toto riziko je vysoké u všech typů skupinových programů pro rizikovou mládež.

Vliv médií

Vliv médií a televize na socializaci dětí a mládeže je nepochybný. Čas, který děti u televize tráví, je delší, než všechny jiné mimoškolní aktivity, kterým se věnují. Pro mládež jsou nejpřitažlivější filmy, hudební programy, zábavné pořady a seriály. Při srovnání se skupinou starších lidí vyplynulo, že ti sledují více zpravodajství, publicistiku, vážnou hudbu a náboženské pořady. Podle Matouška a Kroftové (11) není problém ani tak v množství času, které je málo užitečným činnostem věnováno, jako v obsahu daných činností, v míře propojenosti s univerzálně sdíleným světonázorem společnosti a v míře sociální kontroly nedospělých jedinců. Dnešní společnost je na jednu stranu velmi roztržštěná a na druhou velmi masová. Televize ji může integrovat - mnoho lidí sleduje stejné programy. Ale může mít i dezintegrační vliv – v disponovaném jedinci může sytit asociální sklony. Tedy zlo a násilí nemusí mít destruktivní účinek, pokud je dětem prezentováno v kontextu, který projevům dává smysl v přijatém kulturním rámci. Pokud dítě není na takový rámec dostatečně napojeno a nikdo dospělý se o něj nezajímá, může násilí považovat za legitimní způsob prosazování lidských potřeb. Násilí vytržené z kulturního kontextu je hrozbou pro společnost (11).

Problémem je také stírání hranic mezi zpravodajstvím a zábavou. Často jsou využívány záznamy z přepadených bank, z křižovatek, na nichž dochází k nehodám a podobně. Pro zesílení účinku jsou záběry mnohdy zpomalovány. Škodlivé účinky na děti může mít jak násilí fiktivní, tak naturalisticky popisované násilí skutečné. Dále

pak i nejasná hranice mezi tím, co se opravdu stalo a co je nadsazeno autory pořadu. Dítě ve středním školním věku by již mělo být schopno distancovat se od předváděného násilí a zaujmout k němu kritický postoj. Tato schopnost se však určitým druhem zábavného podání scén s násilím oslabuje. Negativní účinky má televizní násilí u těch dětí, které jsou k násilnému chování disponovány

- dědičnými a konstitučními faktory,
- rodičovským nezájmem či nepřátelstvím,
- příslušností ke skupinám, které sdílejí deviantní normy (11).

Dítě, které není dostatečně vychováváno těmi, kdo by na něj měli působit, se stává dítětem vychovávaným televizí. Snadno pak přijímá za vzor druhy chování, od nichž by mělo být přiměřenými vychovateli odrazováno (11).

Další problém vyvstává i z toho, jak je podáván rozdíl mezi obrazem zločince ve filmech s fabulovaným scénářem a obrazem zločince ve zpravodajství. Filmový zločinec je často líčen se sympatiemi, a to i v případě, kdy je scénář inspirován skutečnou postavou. Do takové role je obsazován populární herec, aby byla postava pro diváka sympatičtější, přestože živá předloha postavy ve skutečnosti zabila řadu lidí, podílela se na loupežných přepadeních, způsobila škody a utrpení mnoha lidem. Skuteční pachatelé aktuálně spáchaných trestných činů jsou líčeni téměř nelidsky. Média nejvíce referují o kriminalitě násilné, protože ta je atraktivní. Ve skutečnosti se jí ale neděje tolik, jak by se mohlo podle zpravodajství zdát (11).

„Dvojznačný mediální obraz pachatele trestných činů přitahovaný extrémní obdivné fascinace i panické hrůzy nijak nepodporuje realistický přístup společnosti k lidem, kteří se dopouštějí trestných činů“, píše Matoušek a Kroftová (11).

1.3 Kriminalita dospělých

Termín kriminalita se používá pro závažné přestupky a trestné činy u dospělých osob (7).

Teorií vysvětlující kriminální chování je mnoho a vycházejí z různých hledisek: vrozeného předpokladu ke kriminálnímu jednání, z představy, že toto chování je naučené, z konkrétnějšího vymezení určitých psychických vlastností, které zvyšují riziko takového reagování, nebo narušení autoregulačních mechanismů (20).

- Teorie zdůrazňující genetické dispozice – známá je teorie „vrozeného zločince“ jejímž autorem je Cesare Lombroso, vojenský lékař a představitel pozitivistické školy 19. století. Ve svých pozdějších pracích však připustil, že za vznikem kriminálního chování stojí více vlivů.
- Představitel nativistického směru H. H. Goddard považoval za příčinu kriminálního chování mentální defekt. Pachatel je podle něj „morálním idiotem“, který se neumí přijatelně chovat.
- Teorie zohledňující vliv učení. Anglický psycholog Eysenck označoval za rizikového jedince extrovertovaného neurotika, který se příliš zaměřuje na okolní svět, a to je příčinou neschopnosti odpovídajícího sociálního učení. Důsledkem nedostatečné socializace je chování nerespektující dané normy.
- Teorie sebekontroly považuje za předpoklad k asociálnímu jednání neschopnost sebeovládání, přestože bere v úvahu i odlišný způsob hodnocení situace. Trestný čin je chápán jako snadný a rychlý způsob uspokojení potřeb, který nevyžaduje přílišné plánování, větší úsilí nebo zvláštní schopnosti. Nízká úroveň sebekontroly je také chápána jako důsledek narušené socializace.
- Autoři teorie, kde hlavní příčinou kriminálního chování je odlišné uvažování, jsou Walters a Whit. Ti vytvořili model kognitivního stylu typického pro kriminální recidivisty. Zdůrazňují zde iracionální prvky v jejich uvažování, jeho emoční ovlivnění a působení silných obranných

mechanismů, které znemožňují přiměřené hodnocení situace a poučení ze zkušenosti.

- Základem trojdimenzionální teorie osobnosti podle Cloningera je předpokládaná dispozice reagovat určitým způsobem. Pachatelé trestné činnosti by pravděpodobně měly tyto charakteristiky:
 - o Člověk nereagující na ocenění okolí, lhostejný k tomu, jak je okolím hodnocen. Egocentrik - je pro něj důležité jen vlastní uspokojení a vlastní názor.
 - o Člověk se zvýšenou potřebou silných zážitků, páčání trestné činnosti je pro něj vzrušující. Těžko akceptuje běžný stereotyp všedního dne.
 - o Nereaguje na nebezpečí, těžko odhaduje míru rizikovosti svého jednání, nepociťuje strach v situacích, kdy by to bylo účelné. Důsledkem toho je neschopnost adekvátní orientace v situaci (20).

1.3.1 Osobnost pachatele z pohledu psychologie

V souvislosti s osobou pachatele vyvstávají dvě psychologické otázky.

- Jak jedinec dospívá k připravenosti jednat kriminálním způsobem. Tedy jaké duševní pochody a vlastnosti trestnou činnost uvozují, udržují v chodu a dávají jí konkrétní podobu.
- Zjištění zda se pachatelé vyznačují určitými psychickými zvláštnostmi, které je odlišují od nepachatelů. A pokud ano, tak jaké zvláštnosti to jsou (4).

Tyto otázky vyjadřují i výchozí pozice přístupů ke studiu osobnosti pachatele v kriminální psychologii. První přístup se označuje jako procesuální či dynamický, druhý jako strukturální či typologický (4).

Strukturální přístup se zabývá typologickými koncepcemi. Řeší problematiku toho, zda se psychické založení pachatelů liší od většiny, která respektuje morální i právní normy. Dále pak, jestliže existují nějaké rozdíly, jaké to jsou, jaké psychické vlastnosti a charakteristiky odlišují sociálně přizpůsobeného jedince od kriminální

osobnosti. Odpovědi na tyto otázky prošly vývojem. Viz výše zmíněná Lombrosova teorie rozeného zločince a nebo naopak současná koncepce labelingu – pachatel se liší tím, že jeho jednání je označeno formálními institucemi jako kriminální (4).

Otázka ani v současnosti není jednoznačně zodpovězena. Jisté je, že se nepodařilo prokázat nápadné změny struktury a dynamiky osobnosti, které by byly příznačné pro osobnost pachatele (4).

Existují ale výzkumné studie, které potvrzují vyšší pravděpodobnost kolize jedince se zákonem, pokud existuje kombinace určitých rizikových vlastností. Tyto studie vysvětlují například případy tzv. černých ovcí v rodině, kdy i přes ideální prostředí v rodině se jedinec vymyká, je problémový a má sklony k nepravostem. Rizikovými osobnostními předpoklady se zabývá již zmíněná trojdimenzionální teorie (4).

Z koumání se dnes ale více zaměřuje na popis osobnosti pachatele, a čím se pachatelé odlišují mezi sebou navzájem. Podle Čírtkové (4) vycházejí psychologické typologie z předpokladu, že určité vlastnosti se sdružují a vytvářejí konstelace, podle nichž lze populaci rozčlenit do několika skupin – osobnostních typů. Jsou stanoveny příznaky, podle kterých lze jedince přiřadit ke konkrétnímu typu, například introvert nebo extrovert. Podobně funguje typologický přístup i ve forenzní psychologii, kdy slouží k poznání osobnosti konkrétního pachatele a je vodítkem pro diferencovaný přístup k němu například při výslechu, konkrétních opatřeních v rámci výkonu trestu a podobně. Klasifikace, kterou Čírtková (4) uvádí, volí jako výchozí kritérium hlediska blízká psychopatologii, rozlišuje pět základních typů osobnosti pachatele:

- socializovaný (normální) typ,
- neurotický typ,
- psychopatický typ,
- mentálně nedostatečný typ,
- psychotický typ (4).

Socializovaný typ

Jde o osobnost, na kterou se vztahují obecné poznatky o chování a prožívání. Znamená to, že myšlenkové pochody a prožívání jsou srozumitelné, fungují primární a sekundární potřeby, svědomí je utvořené a reakce na spáchaný trestný čin odpovídají běžným představám – lítost, obavy o další životní cestu, otřesené sebevědomí, úzkostné očekávání reakce okolí. Spáchání skutku má epizodický charakter a způsobili ho například silné situační tlaky, nedbalostní pozadí, původně nezřetelné zákonné důsledky jednání... U tohoto osobnostního typu chybí výraznější známky poruchovosti a kontakt s ním proto není těžký, osloví jej například apelace na morální hlediska, citové vazby k blízkým lidem, stimulace kladných vlastností jeho osobnosti (4).

Neurotický typ

U tohoto typu se vyskytují neurotické poruchy – zvýšená úzkostnost, dráždivá slabost, neurovegetativní poruchy, depresivní ladění, hysterické reakce, nutkavé vtíravé představy a úkony... Neurotické prvky pak vstupují i do kriminálního jednání, promítají se do motivace i do způsobu spáchání činu. Kriminální jednání je zde často motivováno nevyřešenými emocionálními konflikty v rodině. Jde o jakýsi protest, který spíše než proti společnosti směřuje proti vlastní rodině. Důvodem mohou být: přehlížení ze strany otce, příliš dominantní matka, netrpělivost z trvající závislosti na rodičích, potřeba sociálního zázemí a uznání, pocity viny. Při jednání s tímto typem je důležitá pozitivní atmosféra, jednoznačná komunikace, pochopení jeho činu jako osudového klopýtnutí. Většinou je zde i fungující svědomí, takže se lze odvolávat na morální hodnoty a normy. Musíme ale počítat s určitými „trhlinami“ které umožnily kriminální jednání bez pocitu viny (4).

Psychopatický typ

U psychopatického typu pachatele má na kriminální jednání větší vliv osobnost než situační faktory. Jedná se o psychiatrickou diagnózu, která se nazývá porucha osobnosti. Jedince se projevuje svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání. V okolí bývají tito považováni za podivíny. Jednání s nimi je obtížné,

nalézt účinný způsob komunikace a interakce je náročné i pro odborníka. Kvůli oploštělé emocionalitě nelze uplatnit postupy kladné stimulace a apelace na morální hodnoty, svědomí a pocit viny (4).

Mentálně nedostatečný typ

Osobnost tohoto typu se vyznačuje nízkou inteligencí – její rozumové schopnosti jsou nižší. Trestná činnost nebývá promyšlená. Častá je zde násilná trestná činnost, sexuální útok proti inadequatem objektům – děti, zvířata. Při skupinové trestné činnosti vykonává nápady druhých. Tento typ je snadné rozpoznat pro jeho nízkou rozumovou vybavenost patrnou hlavně na způsobu vyjadřování. Má omezenou slovní zásobu, není schopen vhledu, a často není schopen verbalizovat své pohnutky. Pro značnou sugestibilitu je velmi těžké s takovýmto jedincem jednat. Časté je přejímání názorů druhých a může například dojít až k nepravdivému doznání (4).

Psychotický typ

Pachatel trpí v době spáchání trestného činu duševním onemocněním – psychózou. Většinou se jedná o násilné trestné činy nápadné svou bizarností, nesrozumitelností a často brutalitou. Motivace je nápadně nečitelná, zvrácená, nepochopitelná normálními měřítky, což je důvod pro přizvání znalce psychiatra. Pokud je znalcem prokázáno, že jde o psychotického pachatele, je shledán nepřičetným a zbaven viny (4).

1.3.2 Osobnostní znaky pachatelů z pohledu kriminologie

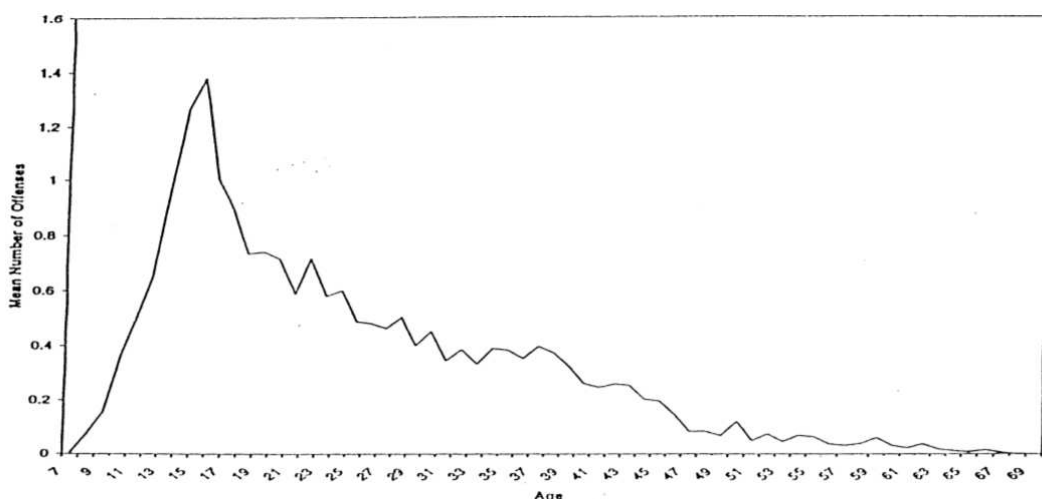
Kaiser (5) uvádí, že registrovaní narušitelé práva nejsou v celkovém obyvatelstvu rozloženi stejnoměrně, ale asymetricky a podle těžišť. Rozlišuje zatížení delikvencí mladé generace od zatížení starší generace, zatížení mužů od zatížení žen, negativní sociální nápadnost osob z okrajových skupin od nápadnosti většinové skupiny. Dále rozlišuje trestnost ve spodní vrstvě od trestnosti v horních vrstvách

a četnost kriminality u osob ztroskotavších v povolání a sociálně ve srovnání s normální populací nebo se sociálně lépe postavenými (5).

U narušitelů práva se často vyskytují tyto sociální znaky: narušená rodina, opakovaná změna místa opatrovnictví nebo vztahů v dětském nebo mladistvém věku, snížený intelekt, zaostávání ve škole, ztroskotání v povolání, generační úpadek, nízký sociální status (např. nevyučený, pomocný dělník) volný čas trávený převážně mimo rodinu a s vrstevníky (5).

Podle Moulisové (12) vykazuje oficiálně registrovaná celková trestná činnost podle věku pachatelů stejný trend. S postupujícím věkem pachatelů od dětství do dospělosti frekvence jejich trestné činnosti, popřípadě i počet pachatelů, nejprve prudce narůstá. Vrcholu se dosahuje zhruba na začátku dospělosti, nejvíce trestné činnosti je tedy zaznamenáno v tomto věkovém období. Poté se stoupajícím věkem pachatelů dochází postupně a celkem plynule ke snižování četnosti páčání, takže ve věku seniorském je pachatelů již málo. Tuto skutečnost vyjadřuje tzv. věková křivka kriminality, tedy křivka souvislosti páčání trestné činnosti s věkem, která má, pokud jde o celkovou registrovanou kriminalitu typický tvar – po strmém vzestupu k vrcholu nastává její pozvolné skosení viz Graf č. 1. Tento charakteristický tvar křivky lze najít v různých zemích, v různých dobách a bez ohledu na rasový a minoritní status (12).

Graf č. 1 – Průměrný počet přestupků (trestných činů) z hlediska věku

Zdroj: MOULISOVÁ, M. Věk a trestná činnost z pohledu vývojové kriminologie.

1.3.3 Sociologické teorie kriminality

Kriminalitu jako společenský fenomén vysvětlují sociologické teorie. Francouzský sociolog Émile Durkheim (1858-1917) je představitel teorií, které kriminalitu chápou jako produkt struktury společnosti. Neexistuje společnost, v níž by neexistovala kriminalita, a proto je to normální jev, dokud nepřekročí určitou míru. Tato teorie se nazývá teorie anomie. Sociální anomie je stav společnosti, kdy přestávají platit zákony nebo pravidla chování, která byla do té doby považována za samozřejmá. Příkladem anomického stavu společnosti je zhroucení státu po prohrané válce nebo země postižené velkou nezaměstnaností v době světové hospodářské krize v letech 1929-33 (3, 14).

Teorie sociální kontroly vychází z Durkheimových úvah. Podle něj jsou lidské touhy nekonečné a nemají limit. Teorie tedy staví na předpokladu, že jedinec jedná vždy s cílem maximálního užitku za použití minimálního úsilí. Příčinou kriminality je příležitost spojená s nedostatkem sociální kontroly. Aby lidé dodržovali normy, musí existovat mechanismy sociální kontroly. Sociální kontrola může být vnitřní – daná internalizací hodnot, tedy jejich přijetím, přímá a nepřímá. Jestliže u jedince správně fungují mechanismy vnitřní sociální kontroly, je pravděpodobné, že nebude porušovat normy (13).

Přímá kontrola znamená vnější dohled, který vykonávají sociální skupiny – rodina, autority – učitelé, společenství – sousedé v místě bydliště a samozřejmě také institucionální složky – policie. Konformní chování je pak odměňováno a nekonformní trestáno – kárné řízení, důtka, pokuta (3).

Nepřímá kontrola je realizována citovými vazbami jedince k jeho blízkým, o jejichž lásku usiluje. Důležité jsou postoje a citové vazby v rodině. V konfliktním prostředí pak může dítě dát přednost jinému – delikventnímu prostředí, kde se cítí lépe. Příliš silná, stejně jako slabá sociální kontrola v rodině může vést k delikventnímu chování (13).

1.4 Sociodemografické ukazatele

Rodinný stav

Je to důležitý sociální, právní, statistický a demografický indikátor. Diferencuje obyvatele podle vazby na rodinu a manželství. Odlišuje svobodné, ženaté/vdané, rozvedené a ovdovělé. Tyto „stavy“ nevyjadřují jednoznačně reálnou rodinnou situaci, která je určena řadou dalších ukazatelů, například věkem, počtem dětí. Stav „svobodný“ nevypovídá tom, zda člověk žije sám nebo v nějaké rodině (původní rodině, rodině bratra, sestry apod.). Vztah druha a družky v tzv. nesezdaném soužití není tímto indikátorem podchycen; druhem nebo družkou může být i osoba ženatá nebo vdaná s jiným partnerem. Změny rodinného stavu jsou významné demografické události, indikují mimo jiné pravděpodobné začátky, přerušení či konce tzv. prokreativního chování. Patří k nim sňatek, rozvod, ovdovění. S pomocí tohoto ukazatele se zjišťuje přítomnost nebo absence základních rodinných rolí v rodinné skupině. Se změnou rodinného stavu se často mění sociální postavení dané osoby i její rodiny, vyžaduje to přizpůsobení se nové situaci. Někdy to znamená značný sociální vzestup, někdy sestup až stav sociálního ohrožení (6).

Věk

Věk je základní dimenzí demografické struktury a jedním z hlavních identifikačních znaků a výběrových a třídících kritérií sociologického výzkumu. Věk je primárně charakteristika biologická, ke které se váže řada znaků se sociálními významy. Věková struktura se zpravidla vyjadřuje dělením počtu obyvatel (často zvlášť mužů a zvlášť žen) do jedno a víceletých věkových kategorií a jejich podíl z celkového počtu osob daného souboru se uvádí v % (6).

Osobnost se mění na každém věkovém stupni vývoje a tak se také mění převažující trestná činnost u různých věkových kategorií. Skupinová trestná činnost

se vyskytuje více u dětí a mladistvých. Organizovaný zločin a hospodářská kriminalita je pak hlavně ve středním věku (14).

Pohlaví

Pohlaví je vedle věku jednou ze základních biosociálních charakteristik každého lidského jedince. Běžně se používá jako primární třídící znak souborů obyvatelstva ve statistikách a sociologických výzkumech. Poměr pohlaví, tedy proporce mužů a žen, vstupuje jako jedna ze základních dimenzí demografické struktury do demografické analýzy (6).

Vzdělání a sociální postavení

Pachatelé trestné činnosti a zejména recidivisté mívají nižší vzdělání, obvykle jim chybí profesní kvalifikace a jsou častěji příslušníky nižší sociální vrstvy, respektive nějaké menšiny (20).

2 Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zmapovat sociodemografické charakteristiky klientů Probační a mediační služby České republiky střediska Chrudim podle předem stanovených kategorií (věk, pohlaví, vzdělání, charakteristiky primární rodiny, velikost sídla, sociální zázemí apod.). A dále pak zjistit, jaká je míra splnění podmínek uloženého opatření.

2.2 Hypotézy

Hypotéza 1: V rámci uloženého opatření dodrží mladiství klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Hypotéza 2: V rámci uloženého opatření dodrží dospělí klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Hypotéza 3: Klienti Probační a mediační služby střediska Chrudim jsou z 80 % lidé ze sídla s méně než 5000 obyvateli.

3 Metodika

3.1 Sekundární analýza dat

Pro zpracování výzkumné části byl použit kvantitativní výzkum. Byl proveden metodou sekundární analýzy dat, tedy rozbořem dokumentace a statistik Probační a mediační služby střediska Chrudim za poslední tři roky podle předem stanovených kategorií. Zvolené kategorie byly: věk, pohlaví, dosažené vzdělání, zaměstnání, velikost sídla, ze kterého klient pochází, druh uloženého opatření a splnění podmínek uloženého opatření. U mladistvých to dále byl charakter rodiny, tedy zda pocházejí z úplné rodiny nebo jsou rodiče rozvedeni, a je-li prostředí v rodině dobré – podpůrné, nebo konfliktní. U dospělých klientů jsem se zaměřila na nejčastěji páchané trestné činy.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Pro svůj výzkum jsem vybrala náhodný vzorek klientů z dokumentace Probační a mediační služby střediska Chrudim. Pracovala jsem se spisy mladistvých i dospělých klientů. Výzkumný soubor tvoří 15 mladistvých klientů a 56 dospělých klientů.

4 Výsledky

V této části práce jsou prezentovány výsledky výzkumu pomocí tabulek a grafů, které jsou vyjádřeny v procentech.

Nejprve uvádím výsledky vzorku mladistvých klientů Probační a mediační služby.

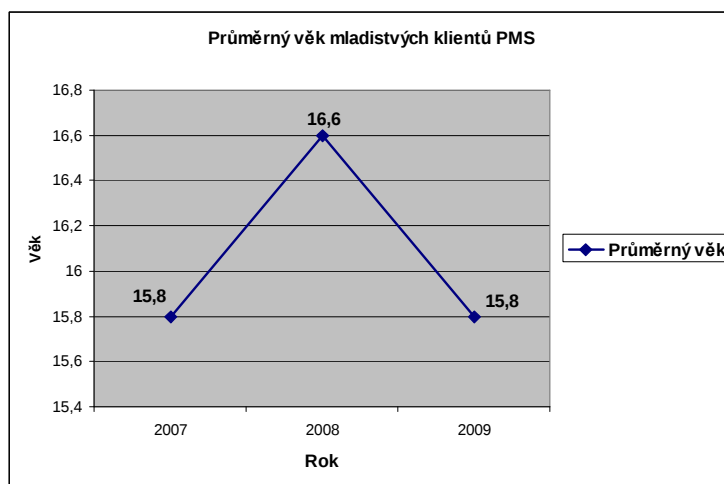
Tabulka 1 zobrazuje přehled věku klientů za jednotlivé roky a průměrný věk v každém roce.

Tabulka 1

Rok	Věk			Průměrný věk
	15	16	17	
2007	2	2	1	15,8
2008	0	2	3	16,6
2009	3	0	2	15,8
Celkem	5	4	6	

Zdroj: vlastní výzkum

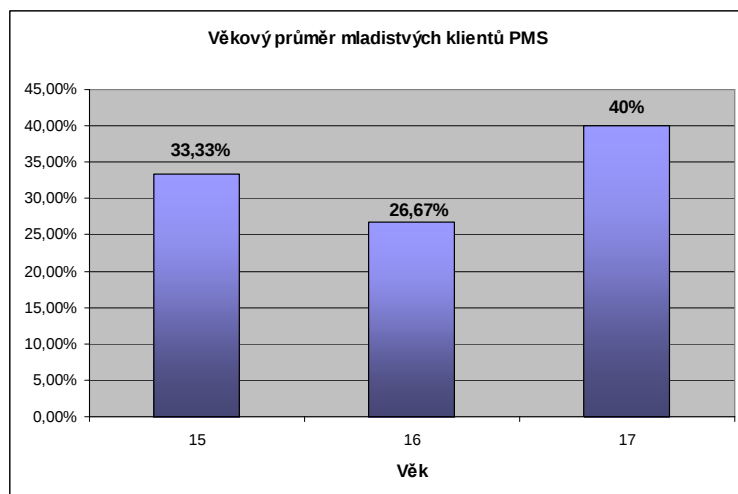
Graf 1: Průměrný věk mladistvých klientů PMS

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 1 zobrazuje průměrný věk mladistvých klientů v jednotlivých letech. V roce 2007 byl průměr 15,8 let, v roce 2008 16,6 let a v roce 2009 byl opět 15,8 let.

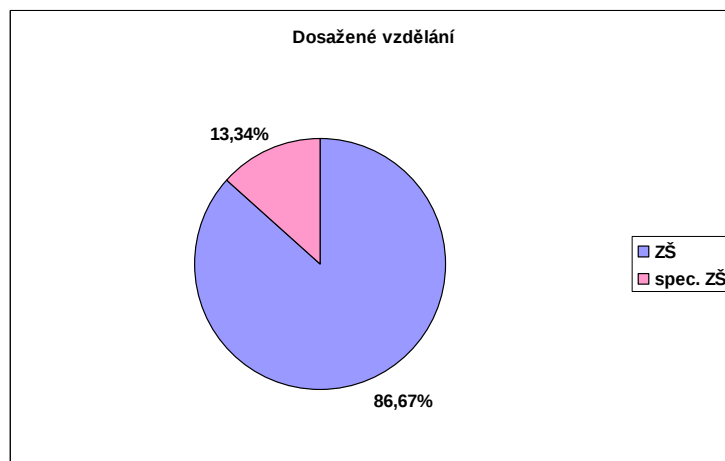
Graf 2: Věkový průměr mladistvých klientů PMS

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 2 vyjadřuje věkový průměr mladistvých klientů. Klientů ve věku 17 let je 40 %, následuje věk 15 let 33,33 % a klientů ve věku 16 let je 26,67 %.

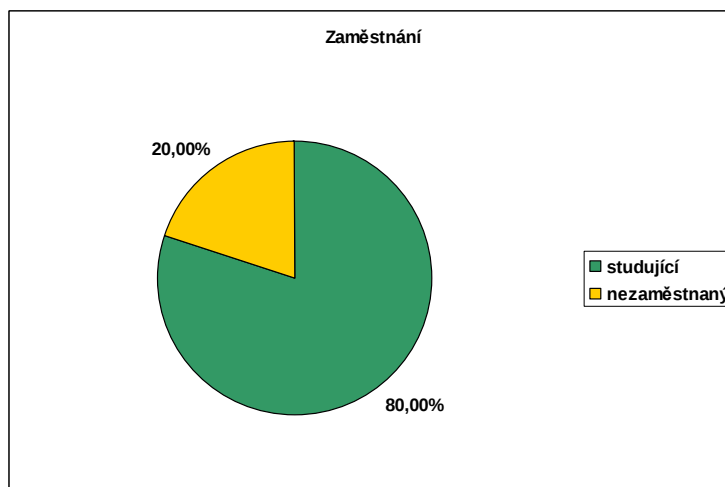
Graf 3: Dosažené vzdělání

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 3 uvádí poměr dosaženého vzdělání u mladistvých klientů. Základní školu dokončilo 86,67 % klientů a speciální základní školu dokončilo 13,34 % klientů.

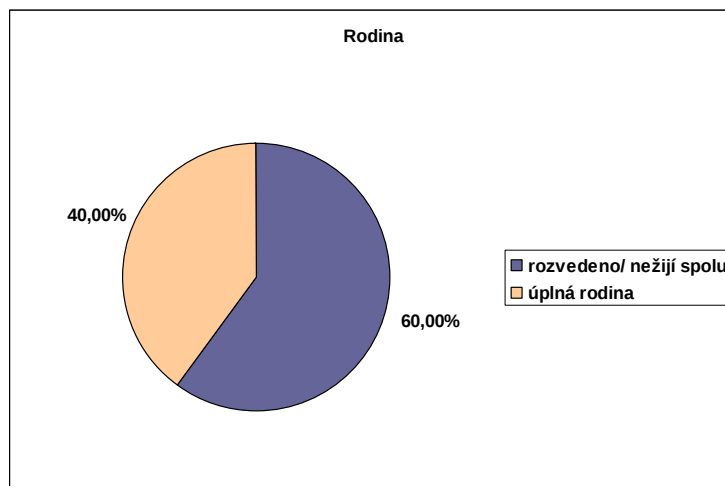
Graf 4: Zaměstnání

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 4 ukazuje poměr mladistvých klientů studujících (80 %) a těch, kteří ukončili studium a jsou nezaměstnaní (20 %).

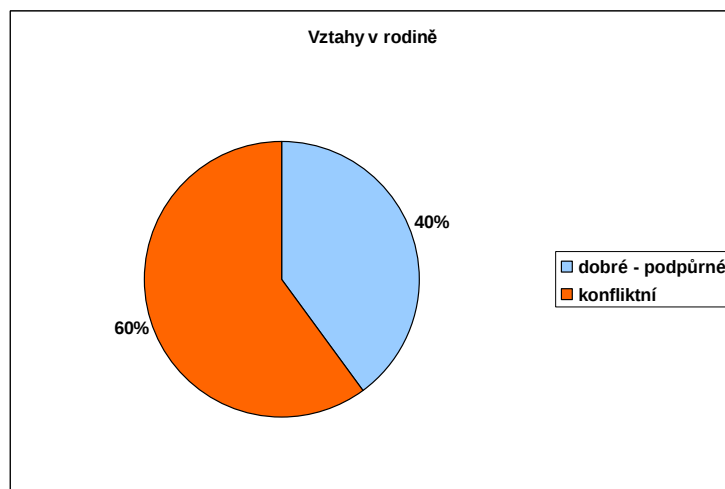
Graf 5: Rodina

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 5 zobrazuje poměr mezi mladistvými klienty, kteří žijí v rodině úplné (40 %) a těch, jejichž rodiče jsou buď rozvedeni nebo spolu nežijí (60 %).

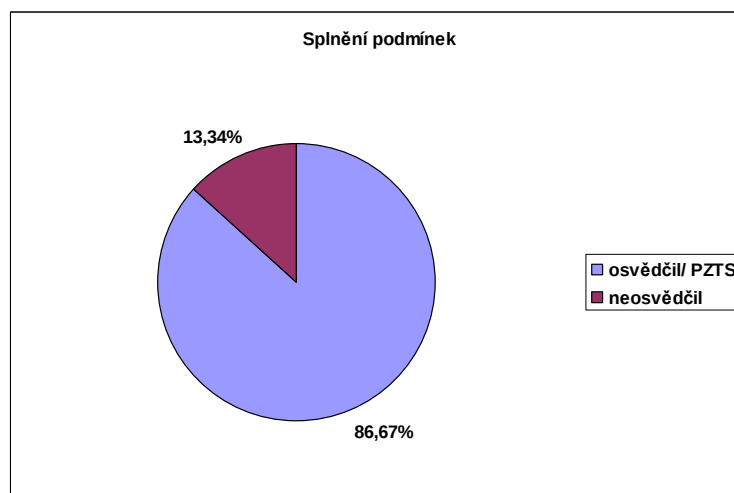
Graf 6: Vztahy v rodině

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6 uvádí poměr mladistvých klientů podle vztahů, které jsou v rodině. Dobré – podpůrné vztahy v rodině jsou u 40 % klientů a u 60 % jsou vztahy konfliktní.

Graf 7: Splnění podmínek

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 7 uvádí procentuální úspěšnost mladistvých klientů, tedy to, zda se klient osvědčil, případně došlo k podmíněnému zastavení trestního stíhání (86,67 %) a nebo se neosvědčil (13,34 %).

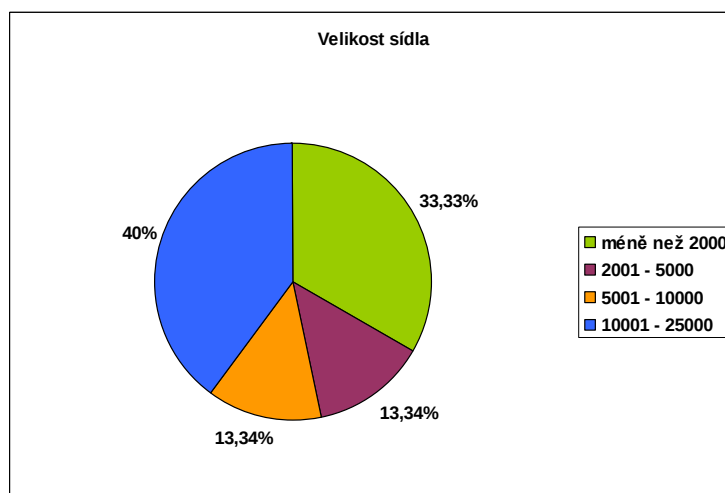
Tabulka 2 uvádí přehled počtu mladistvých klientů podle velikosti sídla, ze kterého pocházejí.

Tabulka 2

Velikost sídla (podle počtu obyvatel)	Počet klientů podle velikosti sídla			
	méně než 2000	2001 - 5000	5001 - 10000	10001 - 25000
Počet klientů	5	2	2	6
Průměr	33,33 %	13,34 %	13,34 %	40 %

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 8: Velikost sídla

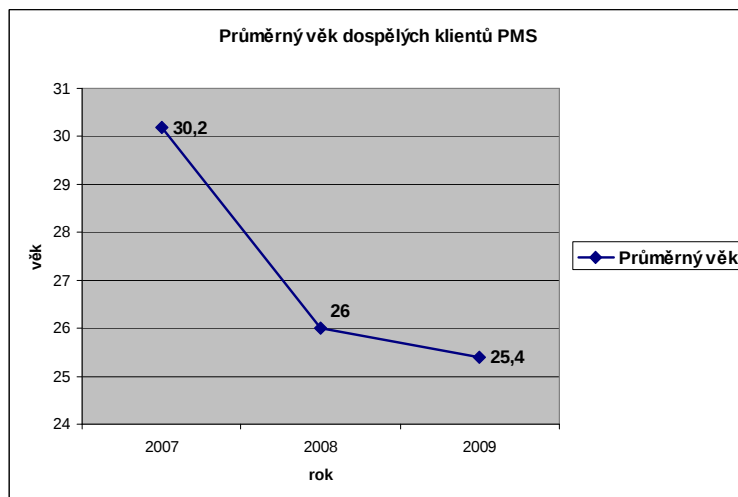

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 8 ukazuje poměr mladistvých klientů podle velikosti sídla, ze kterého pocházejí. Ze sídla o velikosti 10001-25000 obyvatel pochází 40 % klientů, ze sídla o velikosti 5001-10000 obyvatel je 13,34 % klientů a stejný počet je i ze sídla o velikosti 2001-5000 obyvatel. V sídle s méně než 2000 obyvateli žije 33,33 % klientů.

V následující části jsou uvedeny výsledky dospělých klientů Probační a mediační služby.

Graf 9: Průměrný věk dospělých klientů PMS

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 9 ukazuje průměrný věk dospělých klientů v jednotlivých letech. V roce 2007 to bylo 30,2 let, v roce 2008 26 let a v roce 2009 25,4 let.

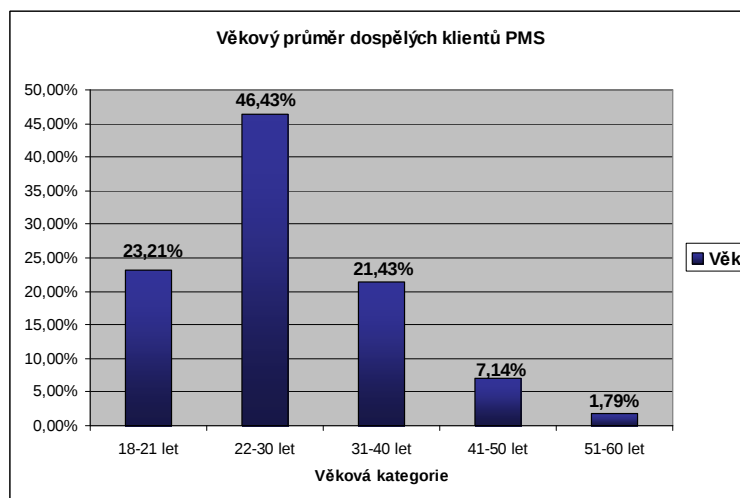
Tabulka 3 je přehledem počtu klientů a jejich průměrného zastoupení v jednotlivých věkových kategoriích za sledované roky 2007-2009.

Tabulka 3

Rok	Věková kategorie				
	18-21 let	22-30 let	31-40 let	41-50 let	51-60 let
2007	4	8	7	2	1
2008	5	13	2	1	0
2009	4	5	3	1	0
Celkem	13	26	12	4	1
Průměr	23,21 %	46,43 %	21,43 %	7,14 %	1,79 %

Zdroj: vlastní výzkum

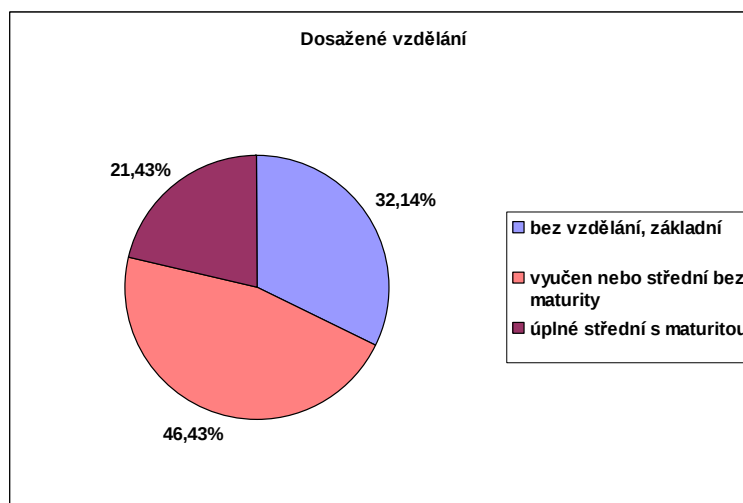
Graf 10: Věkový průměr dospělých klientů PMS

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 10 uvádí poměr klientů podle věkových kategorií.

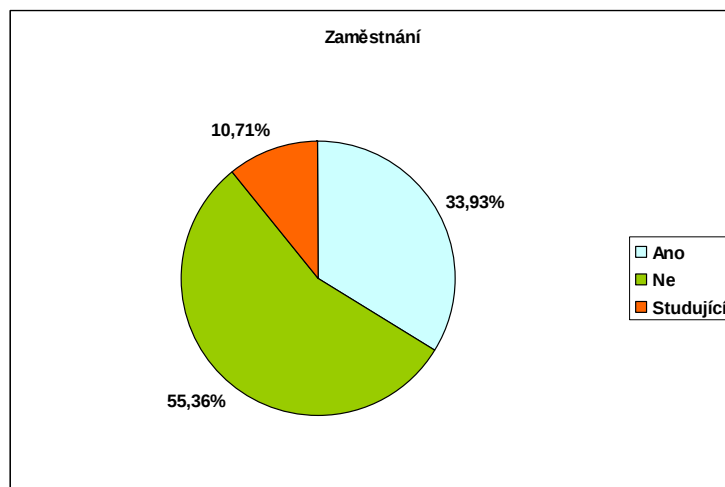
Graf 11: Dosažené vzdělání

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 11 ukazuje poměr nevyššího dosaženého vzdělání u dospělých klientů. Žádné nebo základní vzdělání má 32,14 %. Střední školu s maturitou má 21,43 % klientů a vyučení nebo střední školu bez maturity má 46,43 %.

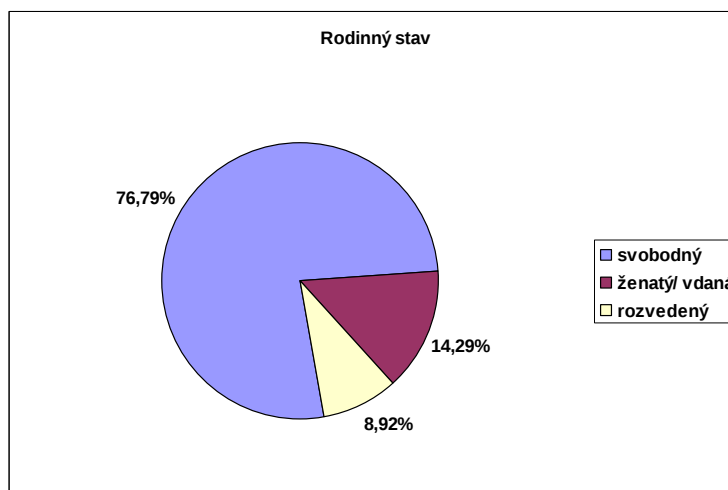
Graf 12: Zaměstnání

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 12 zobrazuje poměr dospělých klientů kteří jsou zaměstnaní (33,39 %), ještě studují (10,71 %) a těch, kteří jsou nezaměstnaní (55,36 %).

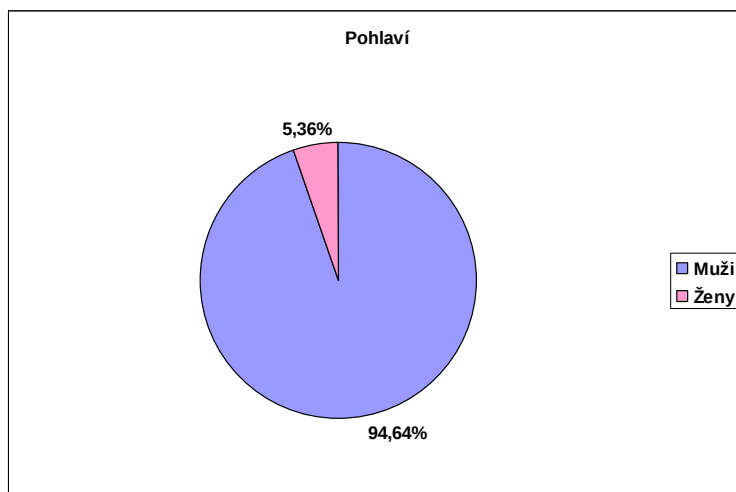
Graf 13: Rodinný stav

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 13 ukazuje jaký je rodinný stav dospělých klientů. Svobodných klientů je 76,79 %, rozvedených je 8,92 % a 14,29 % je ženatých nebo vdaných v případě žen.

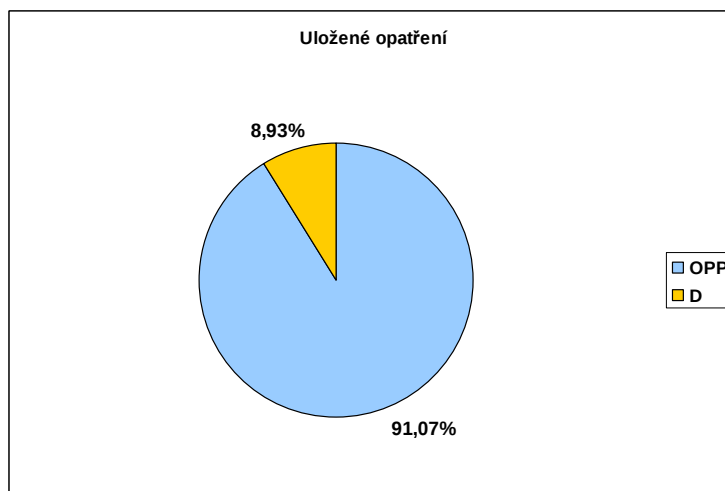
Graf 14: Pohlaví

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 14 ukazuje poměr pohlaví dospělých klientů – muži 94,64 % a ženy – 5,36 %.

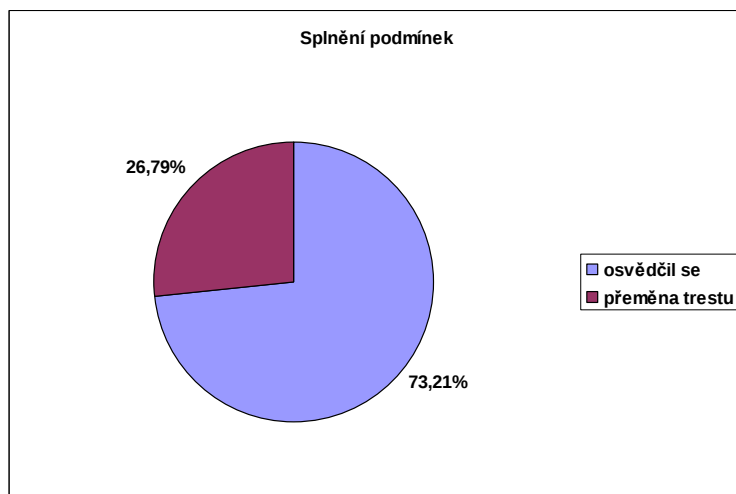
Graf 15: Uložené opatření

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 15 uvádí poměr opatření ukládaných klientům. Převažují obecně prospěšné práce - 91,07 %. Dohled v 8,93 % případů.

Graf 16: Splnění podmínek

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 16 uvádí úspěšnost vykonání uloženého opatření. V 73,21 % případů se klienti osvědčili, v 26,79 % se neosvědčili.

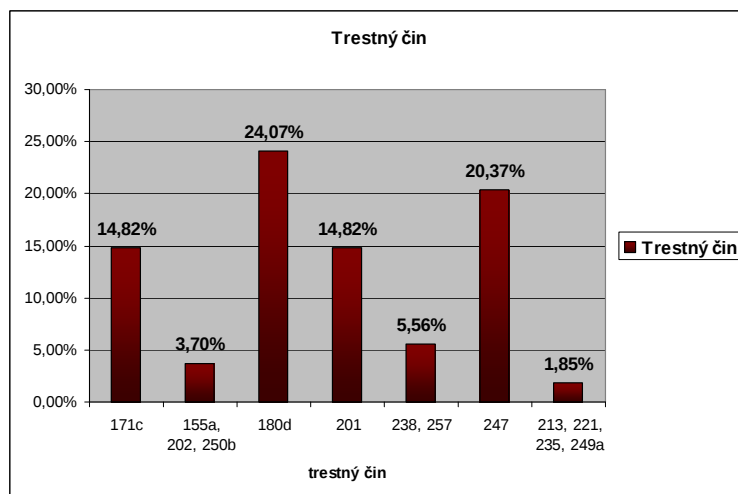
Tabulka 4 je přehledem trestných činů, které klienti PMS spáchali.

Tabulka 4

Přehled trestných činů páchaných klienty PMS							
Trestný čin	171c	155a, 202	180d	201	238, 257	247	213, 221, 235, 249a
Počet	8x	2x	13x	8x	3x	11x	1x
Průměr	14,82 %	3,70 %	24,07 %	14,82 %	5,56 %	20,37 %	1,85 %

Zdroj: vlastní výzkum

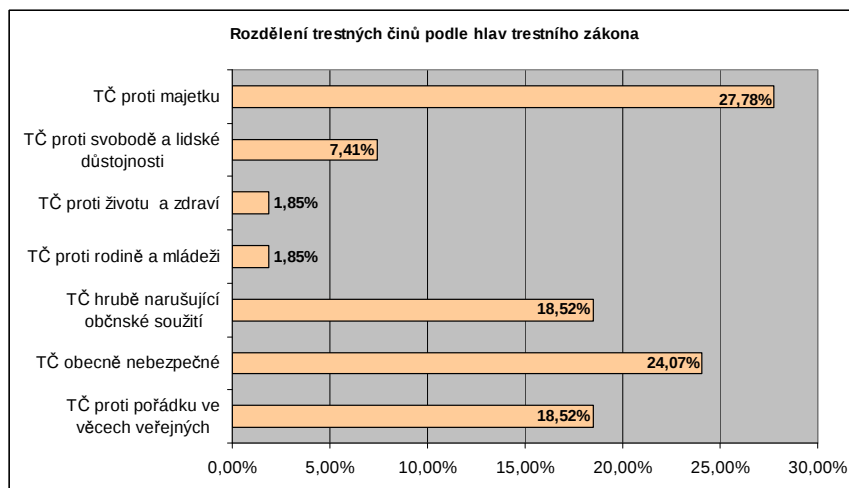
Graf 17: Trestný čin

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 17 ukazuje poměr trestných činů, které klienti spáchali. Jsou to trestné činy podle § 180d Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (24,07 %), § 247 Krádež (20,37 %), §171/1c Maření výkonu úředního rozhodnutí (14,82 %), §201 Ohrožení pod vlivem návykové látky (14,82 %), § 238 Porušování domovní svobody (5,56 %), § 257 Poškozování cizí věci (5,56 %) (21).

Graf 17a: Rozdělení trestných činů podle hlav trestního zákona

Zdroj: vlastní výzkum

- *Poznámka:* Posuzovaná data jsou za roky 2007 až 2009, a proto vycházím ze zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění k 1.7.2008 (21). Od 1.1. 2010 již platí nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

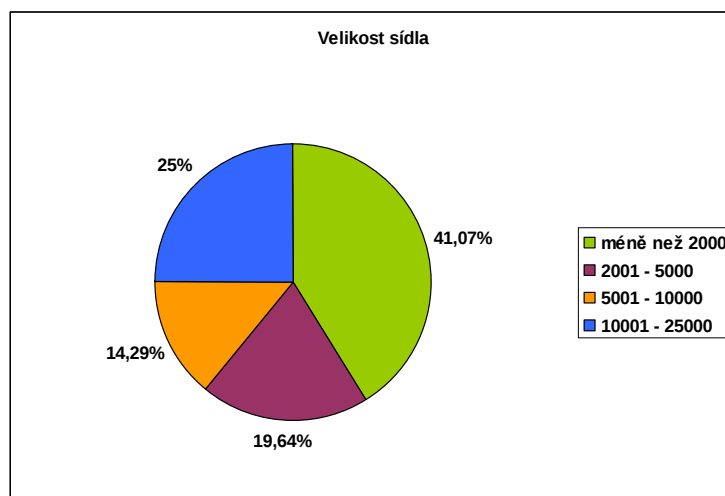
Tabulka 5 uvádí přehled počtu klientů podle velikosti sídla, ze kterého pocházejí.

Tabulka 5

	Počet klientů podle velikosti sídla			
Velikost sídla (podle počtu obyvatel)	méně než 2000	2001 - 5000	5001 - 10000	10001 - 25000
Počet klientů	23	11	8	14
Průměr	41,07 %	19,64 %	14,29 %	25 %

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 18: Velikost sídla

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 18 ukazuje poměr dospělých klientů podle velikosti sídla, ze kterého pocházejí. Ze sídla o velikosti 10001-25000 obyvatel pochází 25 % klientů, ze sídla o velikosti 5001-10000 obyvatel 14,29 % klientů, ze sídla o velikosti 2001-5000 obyvatel 19,64 % klientů. V sídle s méně než 2000 obyvateli žije 41,07 % klientů.

5 Diskuze

5.1 Diskuze k výsledkům mladistvých klientů

V grafu 3 můžeme vidět dosažené vzdělání mladistvých klientů. Většina, tedy 86,67 % má dokončenou základní školu, 13,34 % má speciální základní školu. Tyto výsledky zatím jen naznačují možný budoucí vývoj klientů. Je pravděpodobné že budou pokračovat ve vzdělávání. Tak to dokladuje i graf 4, podle nějž 80 % klientů dále studuje. Poněkud problematičtější vývoj vidím u 20 % klientů, kteří již vzdělávání ukončili a jsou nezaměstnaní. To může mít negativní vliv na jejich budoucí uplatnění, ale hlavně je zde riziko pokračování v delikventní činnosti například v důsledku nedostatečného finančního zajištění.

Zajímavější výsledky poskytuje graf 5. Podle je 60 % mladistvých klientů z rodiny v níž jsou rodiče rozvedeni, nebo spolu nežijí. 40% klientů je z úplné rodiny. Zde se potvrzuje, že větší sklony k delikvenci mají mladiství žijící v rodině, kde chybí jeden z rodičů, jak to popisují na straně 13.

Při posouzení vztahů, které v rodině jsou (graf 6) vyplynulo, že 60 % klientů žije v rodině, kde jsou vztahy napjaté, konfliktní. 40 % klientů je pak z rodiny kde jsou vztahy dobré, podpůrné. Opět tedy vidíme, že delikvenci mladistvých ovlivňuje i zázemí rodiny. K rozvoji nežádoucích vzorců chování může vést špatná kvalita rodinného života, jeho disharmoničnost, nevhodné způsoby výchovy. Jde například o to, že pozitivně posilují nežádoucí chování, místo aby ho potrestali a nerozvíjejí přijatelné vzorce, jak uvádí Vágnerová (20).

Graf 7 uvádí, že podmínky uloženého opatření splnilo 86,67 % mladistvých klientů, neosvědčilo se 13,34 %. Tento výsledek u mladistvých klientů slouží k potvrzení hypotézy 1, tedy že v rámci uloženého opatření dodrží mladiství klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Jaký je poměr mladistvých klientů podle velikosti sídla z jakého pocházejí ukazuje graf 8. 40 % klientů je ze sídla s počtem 10001-25000 obyvatel. 33,33 % je ze sídla s méně než 2000 obyvateli. Stejný počet 13,34 % klientů je ze sídla s 2001-5000 a 5001-10000 obyvateli. Je tedy zřejmé, že mladiství klienti jsou převážně ze sídla nad 5001 obyvatel a to 53,34 %. Může to být způsobeno tím, že ve městech není taková kontrola nad tím, jak mladí lidé tráví svůj volný čas. Zatímco v meších obcích a vesnicích, každý zná každého. Mladí lidé jsou zde více kontrolováni a hodnoceni a tudíž příležitost k delikventnímu chování je nižší.

Z tohoto rozložení vyplývá, že hypotéza 3, klienti Probační a mediační služby střediska Chrudim jsou z 80 % lidé ze sídla s méně než 5000 obyvateli, se nepotvrdila.

5.2 Diskuze k výsledkům dospělých klientů

Porovnáním věkových kategorií klientů, jsem zjistila, že nejvíce je klientů v kategorii 22-30 let. Graf 10 ukazuje stejnou tendenci jako na ni odkazuje Moulisová (12). Nejprve velký nárůst a s přibývajícím věkem pokles. V kategorii 51-60 let je počet klientů minimální – 1,79 %. Pokles trestné činnosti s narůstajícím věkem může mít různé důvody. Některé kriminologické teorie za důvod považují pouze věk a s ním spojené zrání jedince, jiné počítají s působením mnoha faktorů, které se vyskytují v různých obdobích života a působí na chování (12).

Graf 11 nejvíce je klientů vyučených nebo se střední školou bez maturity – 46,43 %. Pak následují klienti s žádným nebo se základním vzděláním – 32,14 %. Nejméně je klientů s střední školou s maturitou – 21,43 %. Celkem 78,57 % klientů má tedy základní vzdělání nebo je vyučeno, tedy nemá maturitu. Zde je myslím zřejmá souvislost i s následujícím grafem 12, kde vidíme poměr dospělých klientů, kteří jsou zaměstnaní – 33,39 %, ještě studují 10,71 % a těch, kteří jsou nezaměstnaní – 55,36 %. Většina klientů je tedy nezaměstnaná. Příčinou může být již výše dokázaná nedostatečná kvalifikace a proto snížená možnost uplatnění na trhu práce. Pokud jsou nezaměstnaní registrovaní na úřadu práce, mají možnost sehnat práci, ale jestliže

nejsou, vydělávají si například různými brigádami, nebo se nechají zaměstnat na černo. Příjmy z tohoto typu práce jim ale mnohdy nestačí, a tak jako zdroj obživy pak volí trestnou činnost.

Graf 13 ukazuje rodinný stav klientů. 76,79 % je svobodných, 14,29 % je ženatých/vdaných, 8,92 % je rozvedených. Z toho lze usoudit, že rodinné zázemí má na páchání trestné činnosti vliv. Jedinec, který žije sám, nemá odpovědnost za nikoho jiného, jen sám za sebe. Pokud spáchá trestný čin, důsledky ponese jen on sám.

Porovnání pohlaví podle grafu 14 ukazuje, že 94,64 % jsou muži a 5,36 % ženy. To jasně ukazuje, že delikvence žen je v poměru k mužům několikanásobně nižší, jak to dokládá například studie Blatníkové a Netíka (2).

Na grafu 15 můžeme vidět, že nejčastějším opatřením, které klienti mají uloženo jsou obecně prospěšné práce – 91,07 %. Dohled je to v 8,93 % případů. Trest obecně prospěšné práce definuje § 45 trestního zákona. Spočívá v povinnosti odsouzeného provést ve stanoveném rozsahu práce k obecně prospěšným účelům jako například údržba veřejných prostranství, úklid a údržba veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí, přičemž práce nesmí sloužit výdělečným účelům (21). Dohled může uložit soudce, pokud rozhodne o podmíněném upuštění od potrestání, podmíněném odsouzení nebo podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Dohledem se podle § 26a trestního zákona rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem Probační a mediační služby, spolupráce při vytváření a realizaci probačního programu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli osudem nebo vyplývajících ze zákona (21).

Splnění podmínek uloženého opatření uvádí graf 16. V případě OPP to znamená odpracování uložených hodin a v případě dohledu splnění podmínek jako například, dostavovat se v určitém termínu na PMS a vést řádný život. V 73,21 % případů

se klienti osvědčili. V 26,79 % se neosvědčili a došlo u OPP k přeměně nevykonaných hodin na výkon trestu odnětí svobody. Jestliže bylo zjištěno, že klient v průběhu dohledu neplní co má, byl mu uložen trest odnětí svobody.

Na tomto výsledku u dospělých klientů vidíme, že hypotéza 2, tedy v rámci uloženého opatření dodrží dospělí klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů, se nepotvrdila.

Graf 17 ukazuje poměr nejčastějších trestných činů, které klienti spáchali. Nejčastěji páchané byly trestné činy podle § 180d Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění (24,07 %), § 247 Krádež (20,37 %), §171/1c Maření výkonu úředního rozhodnutí (14,82 %), §201 Ohrožení pod vlivem návykové látky (14,82 %).

Když porovnáme trestné činy podle toho, do jakých hlav trestního zákona spadají (graf 17a), uvidíme, že klienti spáchali nejvíce trestných činů proti majetku podle hlavy IX. trestního zákona. Sem spadá trestný čin Krádeže podle § 247, Poškození cizí věci podle § 257 a Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo nebytovému prostoru podle § 249a.

Druhými nejčastěji páchanými byli trestné činy obecně nebezpečné, které uvádí hlava IV. Sem patří trestný čin Řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění podle § 180d. Pachatel byl potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo zákazem činnosti. Zajímavé je, že podle nového trestního zákoníku již tento čin nebude takto definován. Změnil se na § 337/1a Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní, vztahuje se pouze na řidiče který řidičský průkaz pozbyl v důsledku „vybodování“. Jízda člověka bez řidičského oprávnění se bude posuzovat podle § 22/1e přestupkového zákona a bude za něj udělena pokuta ve výši od 25000 Kč do 50000 Kč a zákaz činnosti od jednoho do dvou let (22).

Třetí nejčastější jsou trestné činy podle hlavy III. proti pořádku ve věcech veřejných. Sem patří trestný čin podle § 155a Útok na veřejného činitele a Maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171/1c. A zároveň jsou to i trestné činy podle hlavy V. hrubě narušující občanské soužití. Je to Ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 a Výtržnictví podle § 202.

Podstatně méně bylo trestných činů podle hlavy VIII. proti svobodě a lidské důstojnosti, patří sem Porušování domovní svobody podle § 238 a Vydírání podle § 235.

Nejméně bylo trestných činů podle hlavy VI. proti rodině a mládeži, kam patří Zanedbání povinné výživy podle § 213. A také trestných činů podle hlavy VII. proti životu a zdraví.

Výsledky výzkumu se shodují se strukturou kriminality podle policejních statistik za rok 2008 (10). Ty také vykazují nejvyšší podíl majetkové trestné činnosti, následují osoby řídící motorové vozidlo bez řidičského oprávnění.

Jaký je poměr dospělých klientů podle velikosti sídla ze kterého pocházejí ukazuje graf 18. Ze sídla o velikosti 10001-25000 obyvatel pochází 25 % klientů, ze sídla o velikosti 5001-10000 obyvatel 14,29 % klientů, ze sídla o velikosti 2001-5000 obyvatel 19,64% klientů. V sídle s méně než 2000 obyvateli žije 41,07 % klientů. Celkem je tedy 60,71 % dospělých klientů ze sídla s počtem obyvatel pod 5000. Na rozdíl od mladistvých klientů, kteří jsou z 53,34 % ze sídla o velikosti nad 5001 obyvatel.

Z tohoto rozložení vyplývá, že hypotéza 3, klienti Probační a mediační služby střediska Chrudim jsou z 80 % lidé ze sídla s méně než 5000 obyvateli, se nepotvrdila.

Podle odborných zdrojů je míra kriminality vyšší ve velkých městech a nižší v malých městech a na venkově, tedy je to v rozporu s mými výsledky. Důvodem je to, že posuzuji jen okres Chrudim, kde jsou města s počtem obyvatel nad 10000 jen dvě, a mnohonásobně více malých obcí, a tak i pachatelé jsou převážně z těchto malých obcí. Dalším důvodem může být i to, že na venkově mají dospělí lidé pocit menší kontroly ze strany institucionální složek.

6 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zmapovat sociodemografické charakteristiky klientů Probační a mediační služby střediska Chrudim a dále zjistit, jaká je míra splnění podmínek uloženého opatření.

V teoretické části je popsána Probační a mediační služba, její vznik, organizace, cíle a klienti v souvislosti s činnostmi, které provádí. Dále je poukázáno na problematiku vzniku delikvence u mladistvých a příčiny kriminality u dospělých.

V praktické části jsou prezentovány výsledky kvantitativního výzkumu, který byl proveden metodou sekundární analýzy dat, tedy rozbořením dokumentace Probační a mediační služby střediska Chrudim za roky 2007 až 2009, podle stanovených kategorií. Vzorek tvoří mladiství i dospělí klienti Probační a mediační služby. Zvolené kategorie byly: věk, pohlaví, dosažené vzdělání, zaměstnání, velikost sídla, ze kterého klient pochází, druh uloženého opatření a splnění podmínek uloženého opatření.

Před začátkem výzkumu byly stanoveny hypotézy:

Hypotéza 1: V rámci uloženého opatření dodrží mladiství klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Tato hypotéza se potvrdila.

Hypotéza 2: V rámci uloženého opatření dodrží dospělí klienti předepsané podmínky ve více než 80 % případů.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Hypotéza 3: Klienti Probační a mediační služby střediska Chrudim jsou z 80 % lidé ze sídla s méně než 5000 obyvateli.

Tato hypotéza se nepotvrdila.

Problematika klientů Probační a mediační služby, by zasluhovala mnohem podrobnější výzkum, který by přesahoval rozsah bakalářské práce. Přínosem práce je zjištění,

že u mladistvých klientů je takto vysoká míra splnění podmínek – přes 80 %. Pozitivní je, že i u dospělých je poměrně vysoká míra splnění podmínek – přes 70 %.

Probační a mediační služba má své pevné místo na poli trestní justice a stává se respektovanou institucí. Přesto by bylo ještě potřeba zvyšovat informovanost veřejnosti o této instituci i o problematice, kterou řeší.

Města ale i menší obce, by měly dbát více na prevenci kriminality. Problémem je stávající finanční krize, kdy je mnoho nezaměstnaných a tím vyšší riziko kriminálního chování. To lze jen těžko ovlivnit. Bylo by ale dobré posilovat vazby mezi lidmi, protože v dnešní době se málo zajímáme o druhé, mnohdy ani neznáme své sousedy. Tím by se, myslím, zlepšila sociální kontrolu.

7 Klíčová slova

- Probační a mediační služba České republiky
- Mladistvý
- Delikvence
- Kriminalita

8 Seznam použitých zdrojů

1. ADAMCOVÁ, R. *Probační a mediační služba ČR – výkon trestu obecně prospěšných prací*. České Budějovice, 2008. 60 s. Bakalářská práce na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity. Vedoucí bakalářské práce Věra Pražmová.
2. BLATNÍKOVÁ, Š., NETÍK, K. *Ženy jako pachatelky závažné trestné činnosti*. [online]. 1. vyd. Praha: IKSP, 2007. 115 s. [cit.25.3.2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.ok.cz/iksp/publikace.html>>. ISBN 978-80-7338-063-2.
3. BURIÁNEK, J. *Sociologie*. 2. vyd. Praha: Fortuna 2003. 128 s. ISBN 80-7168-254-5
4. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4. Kapitola 2, Psychologie pachatele, s. 44-97.
5. KAISER, G. *Kriminologie*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1994. 268 s. ISBN 80-7179-002-8
6. KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A. *Demografie (nejen) pro demografy*. 3. vyd. přeprac. Praha: SLON, 2009. 241 s. ISBN 978-80-7419-012-4.
7. KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 144 s. ISBN 80-7187-022-6.
8. KOZLOVÁ, L., KUBELOVÁ, V. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.
9. KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 568 s. ISBN 80-7179-813-4.
10. MAREŠOVÁ, A. Trendy kriminality v ČR v roce 2008. In *Analýza trendů kriminality v roce 2008. Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality*. Praha: IKSP, 2009. s. 6-26. ISBN 978-80-7338-092-2.
11. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd., aktualiz. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
12. MOULISOVÁ, M. Věk a trestná činnost z pohledu vývojové kriminologie. *Kriminalistika* [online]. 2009, roč. 2009, č. 2. [cit.25.3.2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/vek-a-trestna-cinnost-z-pohledu>>

vyvoje-kriminologie.aspx>.

13. MUNKOVÁ, G. *Sociální deviace*. Praha: Karolinum, 2004. 136 s. ISBN 80-246-0279-2.
14. NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
15. Probační a mediační služba České republiky. *O PMS*. [online]. [cit.1.3.2010]. Dostupný z WWW: <<https://www.psmcr.cz/o-pms/>>.
16. Probační a mediační služba České republiky. *Odborné činnosti - Mladiství a děti*. [online]. [cit.1.3.2010]. Dostupný z WWW: <<https://www.pmscr.cz/mladistvi-a-deti/>>.
17. Probační a mediační služba České republiky. *Odborné činnosti - Oběti trestného činu*. [online]. [cit.1.3.2010]. Dostupný z WWW: <<https://www.psmcr.cz/o-pms/obeti-trestneho-cinu/>>.
18. Probační a mediační služba České republiky. *Odborné činnosti – Parole*. [online]. [cit.1.3.2010]. Dostupný z WWW: <<https://www.psmcr.cz/o-pms/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>>.
19. Probační a mediační služba České republiky. *Odborné činnosti - Probace*. [online]. [cit.1.3.2010]. Dostupný z WWW: <<https://www.psmcr.cz/o-pms/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>>.
20. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3. Kapitola 30, Psychologie kriminálního chování a penitenciárního působení, s. 805-828.
21. *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění k 1. 7. 2008.*
22. *Zákon č. 200/1990 Sb, o přestupcích, v platném znění k 1. 1. 2009*
23. *Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění k 1. 7. 2008.*
24. *Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, v platném znění k 1. 7. 2008.*
25. ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: SPJ, 2003. 48 s. ISBN 80-902998-1-4.